

TARİH BİLİMİNDEN SİYASET BİLİMİNE BİR KÖPRÜ KURMA ÇABASI: TARİH BİLİMİ VE SİYASET BİLİMİ “BİR”LİKTELİĞİ TEORİSİ

THE EFFORT TO BUILD A BRIDGE FROM HISTORICAL SCIENCE TO POLITICAL SCIENCE: THE THEORY OF “UNITY” BETWEEN HISTORICAL SCIENCE AND POLITICAL SCIENCE

ŞARİKA BERBER*

ÖZ

Siyaset; toplumun, özde insanın ihtiyaçlarını öngören ve bunlara çözüm arayışı sunan bir yapıdır. Siyasetin tüm unsurların temelinde insan vardır ve insan merkezli olduğunu aşikârdır. Siyaset Bilimi, bir “sosyal bilimler” dalıdır. Siyaset bilimi devlet, hükümet ve siyasi toplulukların faaliyetlerini teorik bir düzlemde analiz ederek inceler. Tarih, zaman içerisinde insan fiillerini anlama ve aktarma çabasıdır. Tarih, insanlığın aklı ve reflekslerinin birikimidir. İnsanlık serüveni tarihe aktarılır. Aynı zamanda tarih, olaylara insan aklının yönelttiği sorular ve bu sorulara cevap arayış azmidir. Tarihe konu olan tüm olayların merkezinde insan vardır. Zira insan tarihi yapandır, tarihten de etkilenendir. İnsanlık tarihinde yaşanan olaylar ve karşılaşılan problemler elbette bire bir aynı değildir. Zaman her bir olayı birbirinden farklı kılar. Bu yüzden güne ait problemleri çözmek için geçmiş bilgisine ihtiyaç duyulur ki bilgi, problem çözücü bilgelik haline dönüşsün. Günümüzde geçmişin teknik bilgisi, insanlığın hayatını kolaylaştıran teknolojiye dönüştü evet. Peki, neden tarih bilgisi insanlığın içinde bocaladığı, boğulduğu problemler için siyasi bilgelige dönüşmesin? Pratiğe aktarılmayan bilgi ölüdür. Bu tarih bilgisi için de geçerli. Tarihin siyasi, sosyal, kültürel vb. problemlerine cevap barındırma rezervi, çözüm ve sonuç odaklı düşünen siyaset pratiğine dönüşmelidir. Tarihi bilgidен güç alan ve tarihle birleşen siyaset biliminin, insanlığın sorunlarına pratik çözüm bulan siyasi bilgelige dönüşmesi bir zorunluluktur artık.

Anahtar Kelimeler: Siyaset, Siyaset Bilimi, Siyasi Bilgelik, Sosyal Bilimler, Tarih.

ABSTRACT

Politics is a structure that tries to answer the needs of the society, essentially human and offers solutions to them. It is a fact that the base politics is centered on human. Political Science is the branch of "social sciences". Political science examines the activities of the state, government and political communities by analyzing them on a theoretical framework. History is an effort to understand human acts in time. History is the accumulation of the mind and reflexes of humanity. The human adventure is transferred to history. At the same time, history is the questions posed by the human mind to events and the determination to seek answers to these questions. Human, which contains the subject of history, is at the center of all events that are subject to history. Human is not the only writer of history, he is also affected by history. The events and problems encountered in human history are of course not exactly the same. Time makes each event different from each other. Therefore, to solve the problems of the day, past knowledge is needed so that knowledge turns into wisdom for problem-solving. Today, the technical knowledge of the past has turned into technology that makes humanity's life easier. So why does not the knowledge of history turn into political wisdom for the problems in which humanity vacillates? Information that is not put into practice is dead, this also applies to historical knowledge. History of political, social, cultural and so on. Reserves to answer problems should turn into a solution-oriented and result-oriented political practice. It is now a necessity for political science, which is powered by historical knowledge and combined with history, to political wisdom that finds practical solutions to the problems of humanity.

Keywords: History, Policy, Political Science, Political Wisdom, Social Sciences.

* Doç. Dr., Hacı Bayram Veli Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, sarikaberber@gmail.com, ORCID: 0000-0001-7136-8484.

Extended Abstract

Writing of this article is not a new action for me. Even when I was in primary school, I was a student who seeks answers for the questions “Why?, How?” In the course of time, I realized that any information for which I could not find a satisfactory answer is not permanent for me. People’s lifetime is too short to be able to learn every information that we want and to read all the books that we wish. Since the time too precious, humanity need to be conscious and aware in every field. This article is a study in which I have sought an answer for only one of the questions that I ask myself such as; “What is historical information?” and “Why is it important?” Why do or should I obtain information about people whom I do not know or cases that I am not a part of. Why does the fact that information is kept in my memory seem meaningless and nonsense for me and even hurt me? Is there a recompense for my effort to spend my life in order to obtain this information? etc. History provides an invaluable past time treasure to the humanity. However, the idea of writing and reading some information only for satisfying our curiosity and insatiable desire for knowledge never satisfied me. The reason to write this article is that I believe that historical information has to be beneficial to me, my origin, family, society and even humanity.

While I was writing my article, I firstly made clear definitions of concepts. Because the correct definition leads to correct determinations and correct determinations lead to the correct decisions. Actually, the brain of a historian works like a mathematician who solves a problem. The first thing that I made in this study was asking myself questions. Finding different answers to the questions that I asked made the study certainly more interesting. Because each data, which is unique and unacceptable, strengthens my study.

Science is a result of the effort to recognize everything around us and our origin. Human understands as much as he knows and lives according All the questions about life reach by the science the fact that mysteries are knowable, and all these problems and difficulties are solvable. Thus, the science is an awesome excitement and energy source. Thus, science provides solutions for micro and macro problems... That’s it! This is what I am looking for...

Political science is a discipline that emerged from the effort to bring rules and order to human relations, and cannot be only a “state governance ability”. Because there is a political organization wherever people exist. How the human relations can be constructive? How do people live happy by themselves without trespassing each other’s borders? How can be a perfect combination created by human relations? Indeed, political science has been in a struggle for formulating how people live “together but free” from ancient times until today. This seeking effort cannot be definitely unique to bureaucracy. Because, there is no difference – except for numerical majority- between coming together of two people and existing together of a nation. There is a relation ball wherever people exist.

History is an effort to understand and convey human actions in the course of time. It is the saving of mind and reflexes of humanity. The actions of human beings transmitted to the history. Meanwhile, the history is the questions that human mind poses about the cases and the ambition of seeking answers for these questions. There is human at the core of all cases mentioned in the history.

What is the reason of these efforts for interpretation that have been continuing from the start of humanity? What is the result of all those sacrifices that are made for the effort to create history? Are all the information and documents be written for only the history itself? Are the effort and sacrifice to make the past of a historian accessible and understandable for only the feeling of intrinsic satisfaction? Are the facts that the history is just past time, and the history knowledge that is getting rich does not turn into the historical wisdom reasonable?

Cases experienced and problems encountered in the history of humanity are not identical. Time makes each case different from each other.

It has become a necessity for political science, which is powered by historical information and combined with history, to transform into political wisdom that finds practical solutions to humanity’s problems.

Giriş: Siyaset mi Politika mı?

Günümüzde siyaset ve politika terimleri çoğu zaman aynı anlamda kullanılsalar da bu iki kelimenin etimolojisi farklıdır. Politika kelimesinin etimolojik kökeni Antik Yunan'a kadar uzanır. Aristoteles'e göre politika: "İyi toplumun yaratılabilmesi ve bu yolda girilen faaliyetlerin sonucu" olarak tanımlanmıştır.¹ Politika terimi, Yunancada şehir devleti ve kent anlamına gelen "polis", "politikos", "politeia"² kelimelerinden gelmektedir. Politika; devlete ait, vatandaşa ait faaliyetlerin tümüdür ve devlet işleri anlamında kullanılır.³ Devlet denilen şey aslında bir topluluktur ve bu topluluk siyasaldır.⁴

Siyaset ise Arapça kökenli bir kelime olup "at terbiyeciliği"⁵ manasına gelmektedir. Türk-İslam geleneğinde ise siyaset kelimesi; devleti yönetme sanatının yanında, devlete karşı işlenen suçlara veya kanun düzenini saptamak amacıyla verilen cezayı ifade etmektedir. Genel anlamıyla siyaset kavramı iktidar mücadelesi⁶ olarak da tanımlanmaktadır. Siyaset, toplumda yaşayan insanlar arasındaki ilişkiler bütünüdür. Bu yüzden siyasetle iştigal eden bireylerin vasfı da bir o kadar önemlidir.⁷

İyi algısı üzerine inşa edilen siyaset kuramı daha sonrasında Farabi tarafından da kullanılacaktır. Farabi, Aristo ve Platon siyaset algısı bakımından bazı konularda fikir birliği yapmaktadırlar. Bu fikir birliklerinden ilki Aristoteles'in yaptığı gibi yöneticiyi iyi ve kötü olarak ayırmaktır. Buna göre yine Aristoteles ile Farabi paralel olarak şehirleri yöneticilerin durumuna göre iyi yönetilen ve kötü yönetilen olarak ayırmaktadır. Farabi bu noktada Platon'a yaklaşarak iyi şehir yöneticilerinin durumunu tıpkı Platon'un "Filozof Kral" tanımı paralellğinde yapmaktadır. Ancak Farabi her ne kadar bu tanıma yaklaşırsa da burada İslam kültürüyle bunu harmanlaması söz konusu olmuştur. Farabi'nin "faziletli lideri" pek çok bakımdan mükemmel yakın haldedir. Erdemi olduğu gibi değil olması gereken olarak algılamaktır. Öyle ki -burada Platon'un filozof kralından ayrılıyor- bu lider aklın engellerini kaldırabilmiş, kendisine vahiy gelecek mertebeye yaklaşmıştır. Faziletsiz lider konusunda ise Aristoteles ile benzer fikirlerde olan Farabi onu kendi çıkarları doğrultusunda hareket eden biri olarak tanımlamaktadır.⁸

Siyaset, insanların yaşadıkları yerde belirli kurallar çerçevesinde, farklı fikirlerin, farklı isteklerin ve karşıt çıkarların olmasına rağmen uzlaşmanın sağlandığı ve bu kurullarla yaşamının güvence altına alınmasına denir. Siyaset bu açıdan çatışma ve iş birliğinden ayrı düşünülemez. Siyaset farklı çıkar ve düşüncelerin çatışmasını engelleyemeyeceği için daha çok bu çatışmalara çözüm arayışı olarak tanımlanır.⁹

Tarihi süreçte siyasetin varoluş gerekçesi; her zaman insanların yaşamlarını düzenlemek ve bu doğrultuda kurallar koyup, bu kuralları gerektiğinde değiştirip insanları ve toplulukları bir düzen içerisinde yönetebilmek olarak tanımlanabilir. Siyasetteki temel kavramlar devlet yapısının üzerine kurulur ve yürütülür.¹⁰ Zira tartışma ve çatışma ortamında çözümü ve toplumsal etkileşimi sağlayan kurum devlettir. Siyaset bu anlamda; devlet idaresini sağlamak ve devlet işlerinin yürütülmesi için kaynakların üretimi, dağıtımı ve kullanımı yani devlet merkezli yönetim etkinlikleri olarak kabul edilir.¹¹

¹ Andrew Heywood, *Siyaset*, Çev. Fahri Bakırcı, Ankara: Felix Yayınları, 2019, 21-22.

² James Wilford Garner, "Siyasal Bilimin Niteliği ve Alanı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Çev. M. Tuncer Karamustafaoğlu, 20/1, Ankara, 1963, 91.

³ Seçkin Aköz, "Politika Kavramının Siyaset Kavramı Yerine Kullanılması ve Bilimsellik Tartışmaları Bağlamında Devlet Olgusuyla İlişkisi", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3/5, Van, 2018, 163.

⁴ Veli Urhan, "Aristoteles'in Siyaset Felsefesinde Anayasal Yönetim", *Kaygı, Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*, Sayı: 27, Güz 2016, 212.

⁵ Ahmet Taner Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, Ankara: İmge Kitapevi, 8. Baskı, 2000, 17.; Kudret Bülbül, *Siyaset Bilimi: Kavramlar, Kurumlar, İdeolojiler*, Ankara: Adres Yayınları, 2019, 24-25.

⁶ Ömer Baykal, "Siyaset", *Sosyoloji İnsan ve Toplum*, Ed. Vedat Bilgin; Erdinç Yazıcı; Huzeyfe Arslan, Ankara: Binyıl Yayınevi, 2015, 177.

⁷ Nitekim iktidar mücadelesini kazanıp devlet yönetiminin idaresine vakıf olan kişi veya kişilerin yetkilerini Nizamülmülk'ün "Siyasetnâme" adlı eserinde ayrıntılı bir şekilde anlatır. Ayrıntılı bilgi için: bkz. Nizamülmülk, *Siyasetnâme*, Çev. Nurettin Bayburtluğil, İstanbul: Dergâh Yayınevi, 1981, 26.

⁸ Abdullah Yeşil, "Doğu ve Batı Yönetim Bilimi Düşüncesinin Öncüleri Machiavelli ve Nizamü'l-Mülk Örneği", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1/1, 2016, 5; Haluk Alkan, *Siyaset Bilimine Giriş*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, 2018, 44; Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, 42-44.

⁹ Heywood, *Siyaset*, 25.

¹⁰ Faruk Yalvaç, *Devlet ve Ötesi*, Der. Atilla Eralp, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, 17-19.

¹¹ Yüksel Taşkın, *Siyaset Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*, Ed. Yüksel Taşkın, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, 25.; M. Enes Soysal, "Tarih Biliminin Sosyal Bilimlerle İlişkisi ve Önemi Üzerine Genel Bir Bakış", *Atatürk Dergisi*, Sayı: 1, 2016, 365-366.

Sonuç itibariyle siyaset; toplumun ihtiyaçlarını öngören ve bunlara çözüm arayışı sunan, toplum düzeni adına genel kuralları koyan, koruyan ve gerektiğinde yenileyen bir yapıdır.¹²

Tanımı ne kadar çeşitli olursa olsun siyasetin içerisinde barındırdığı bütün unsurların temelinde insan vardır ve gündelik yaşantının şartlarına karşılık sunduğu alternatif çözümlerle siyasetin insan merkezli olduğu aşikârdır.¹³

Zira yaşam; insan ilişkileri ile başlar. İnsan ilişkilerinin mikro alandan –ikili ilişkilerden, aileden-, makro alana – toplumsal ilişkiler ve milletlerarası ilişkiler- her yerde siyaset mevcuttur. Siyaset, bir problemi çözmek ya da bir amaca ulaşmak için erdemle izlenen yoldur. Lakin amaç için her yola başvurmak adaletsizliği doğurur. O zaman siyaset, hak -bir şeyi ait olduğu yere koymak- üzere olmalıdır. Aksi zulümdür. Hak ve adalet üzerine kurgulanmamış her ilişkinin sonucu mutlak kaostur. Anarşiye sürükler. Anarşist birey ve toplum ise siyasetin amacı olamaz.

Siyaset Bilimine Öz Bakış: Tanım ve Tarihçe

Siyaset Bilimi, bir “sosyal bilimler” dalıdır. Siyaset bilimi devlet, hükümet ve siyasi toplulukların faaliyetlerini teorik bir düzlemde analiz ederek inceler.¹⁴ Başka bir deyişle siyaset bilimi; siyasal otorite ile bağlantılı kurumların ve bu kurumların oluşması, faaliyetler göstermesi hususunda payı bulunan davranışların bilimidir.¹⁵

Siyaset biliminin siyaset felsefesinden farklı, gerekli olanı değil de var olanı incelemesidir. Çünkü felsefe olması gerekeni, mesela demokrasinin nasıl işlediğini değil de nasıl olması gerektiği konusu üzerine eğilir. Siyaset bilimi ise oy sistemi, partiler, güçlerin birbirini dengelemesi, güçler ayrılığı, bireyin haklarının nasıl uygulandığı gibi konularla ilgilenir.¹⁶

Siyaset biliminde günümüze kadar başyapıt niteliği taşıyan eserlere Eski Yunan’dan itibaren rastlanmaktadır. Platon’un, “Devlet” adlı kitabı, ideal toplumun anlatıldığı kuramsal bir başyapıttır. Platon’un öğrencisi olan Aristo’nun 158 kent devletinin anayasalarını inceleyerek yazdığı “Politika” adlı eseri, siyaset biliminin en eski kaynaklarından. Felsefi yaklaşıma daha fazla ağırlık vermek suretiyle ideal bir devlet tasarımı ortaya koymaya çalışır. Aristo’ya göre insan, doğuştan toplumsal (siyasal) bir varlıktır. Kendi başına yaşayamaz. Dünyaya geldiği andan itibaren bir toplumun üyesi olmak durumundadır. Çünkü devlet, doğal bir varlık, insan doğası gereği bir toplumsal-siyasal varlık olduğu için, toplumsal olmayan ya da devleti bulunmayan bir kişi ya insanın altında (hayvan) ya da üstünde (Tanrı) bulunur, ama insan konumunda bulunamaz.¹⁷

Siyaset biliminin öncülerinden olan Tunuslu İslam düşünürü İbn-i Haldun devlet ve iktidar kavramlarını bilimsel açıdan incelemiştir. Orta Çağ Avrupa’sında batılı düşünürler siyaset kuramını dinsel bağlamda yorumlamalarına ve tüm insan fiillerini tanrısal iradeye dayandırmalarına rağmen aynı dönemde Doğu’nun siyaset anlayışı dünyevi ve gelişmiş düzeyde moderndir.¹⁸

Batılı düşünürlerin İbn-i Haldun’dan sonra siyaset biliminin ilerlemesinde rol oynayan bir diğer isim Rönesans İtalya’sında yaşamını sürdürmüş olan Floransalı düşünür Niccolò Machiavelli’dir. 15-16. Yüzyıllarda Rönesans İtalyası’nda yaşamını sürdürmüş olan Floransalı düşünür Niccolò Machiavelli, siyaset kuramının eksenini radikal bir biçimde değiştiren en önemli kişidir. Yazmış olduğu “Prens” kitabında hükümdarlara verdiği öğütler ve insan doğasını “kötü” olarak tanımlar. N. Machiavelli, Prens isimli kitabında; “Hükümdarın gücü elinde tutması için her yol ve eylemin mübah olduğunu ve hükümdarın her zaman hesaplı olması gerektiğini” ileri sürmüştür.¹⁹ Zira hükümdar yetenekleriyle “her şeyi mübah görerek” yazgısını değiştirebildiği ölçütte başarılı olabilmektedir. Bunun yanında hükümdar için siyaset dinin değil, din siyasetin araçlarından olmalıdır. Yani Batı’da dinsel temadan kopuş gerçekleşmektedir.²⁰ Bu eserin bugün bile en önemli yapı taşlarından birisi olarak kabulü, modern dünyanın siyaset algısı hakkında bize bilgi vermesi açısından çok

¹² Andrew Heywood, *Siyaset*, Çev. B.B Özipek, M. Yıldız, vd., Ankara: BB101 Yayınları, 2. Baskı, 2019, 22.

¹³ Atilla Yayla, *Siyaset Bilimi*, Ankara: Adres Yayınları, 2015, 23.

¹⁴ Aköz, “Politika Kavramının Siyaset Kavramı Yerine Kullanılması”, 164-165.

¹⁵ Ahmet Taner Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, 1987, 4.

¹⁶ Ahmet Cevizci, *Felsefeye Giriş*, İstanbul: Say Yayınları, 6. Baskı, 2017, 259-260.

¹⁷ Urhan, “Aristoteles’in Siyaset Felsefesinde Anayasal Yönetim”, 213.

¹⁸ Kudret Bülbül, *Siyaset Bilimi: Kavramlar, Kurumlar, İdeolojiler*, Ankara: Adres Yayınları, 2019, 33.

¹⁹ Niccolò Machiavelli, *Prens*, İstanbul: Anahtar Kitapları Yayınevi, 1994, 105-109.

²⁰ Levent Görüşük, “Doğu ve Batı Medeniyetlerinin Devlet ve Siyaset Söylemleri”, *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 11/ 43, 2015, 89-91.

mühtemeldir. İlkesiz ve omurgasız Machiavellist siyaset kavramı; “Sonuca giden her yol mühtemeldir!” sloganı ile Batı siyasetinin temeli olmuştur.

Aydınlanma Çağı Avrupa’sında ise Montesquieu, Jean-Jacques Rousseau, John Locke, demokrasi ve özgürlük fikirlerinin önde gelen savunucuları olmuşturlar. Montesquieu toplumsal- doğal çevre ile hukuk siyaseti arasındaki neden-sonuç ilişkisini ortaya koyarak güçler ayrılığı ilkesi ile de çağdaş siyasal rejimleri önemli ölçüde etkilemiştir.²¹ Avrupa’da Fransız Devrimi’nden Birinci Dünya Savaşı’na kadar birçok siyasi kavram bu özgür düşünce ortamında neşet bulur. 19. ve 20. yüzyılda ise Realizm, Liberalizm gibi ideolojiler, bu ideolojilerin gölgesinde siyasi ve ekonomik yönetim modelleri yaygınlaşır. Aydınlanma sonrası Kapitalizm gibi ekonomiye dayalı siyasi düşünceler de bu dönemde pratik olarak uygulanmaya başlamıştır. Tüm bu teori ve uygulamalar retoriği siyaset bilimini oluşturan yapı taşlarıdır.²²

Siyaset, AugusteComte’nin sosyoloji terimini ortaya atmasından sonra sosyal bilimler çatısında altında değerlendirilmeye başlanır. Marx’ın sosyal meselelerin temeline ekonomik koşullar yerleştirmesi, siyasetin yöntem olarak da bilimsel algılanmasına sebep olacaktır. Weber’in iktidar ve meşruiyet gibi kavramları siyaseten incelemesi ile günümüz siyaset bilimi algımızı şekillendirmiştir.²³

Karşıt ve Benzer Teorilerin Zenginliğinde Siyaset Bilimi

Siyaset bilimi, siyasal toplumların yapı ve dinamiklerini tutarlı ve anlaşılabilir bir tarzda açıklamak için otorite ve itaat ilişkilerini ve bunların insanların davranışlarına etkilerini inceleyen, gerçekliğin sistematik bir kuramını oluşturmaya çalışan bilimdir.²⁴

İsviçreli hukukçu Johann KasparBluntschli “Devlet Kuramı” adlı eserinde ise politika ile siyaset bilimini ayırmış, politikanın bilimden çok sanat olduğunu, devletin pratik yönüyle ilgilendiğini, siyaset biliminin ise devletin niteliklerini incelediğini söylemiştir. Sonuç olarak çoğu zaman kuramsal siyasetin yerine siyaset bilimi, uygulamalı yani eylemli siyaset yerine de politika veya siyaset terimlerini kullanılmaktadır.²⁵

Amerikan siyaset bilimci HeroldLasswell, siyaset biliminin konusunu: “Siyaset, kimi neyi, ne zaman ve nasıl elde ettiğiyile ilgilidir.” sözü ile tanımlamıştır. İngiliz siyaset bilimci Bernard Crick ise siyasetin konusunu: “Siyaset, farklı çıkarlar arasında bölünmüş toplumların, şiddet içermeyen özgür tartışma yoluyla yönetilmesidir” der.²⁶ Siyaset bilimcileri, siyasetin konusu hususunda tam bir görüş birliğine varamamıştır. Bazı siyaset bilimcilere göre siyasetin konusu yalnızca “devlet” ile sınırlıdır. Ama çoğunluk ise “iktidar” kavramını siyasetin konusu olarak ele alır.²⁷

Ahmet Taner Kışlalı’ya göre siyaset biliminin temel konusunun tek başına “devlet” olması düşünülemez. Zira devlet kavramı, göçebe hayatın terk edilmesi ve yerleşik hayata geçiş ile beraber yönetimin kurumsallaşması aşamasında ortaya çıkmıştır. Fakat siyaset kavramı ise henüz devlet kavramı ortaya çıkmadan önce de vardır. Siyaset bilimi ile ilişkili olarak “iktidar” kavramı da yine tek başına yeterli olamayacak düzeydedir. Zira toplum içerisinde her kademedede iktidarın varlığından söz edebilmek mümkündür. Örneğin arkadaşlık ilişkilerinde bile iktidar sahibi olabilme duygusu hâkim bir duygudur. Bu bakımdan tek başına “iktidar” kavramı da, siyaset biliminin temelini oluşturmaya yetecek bir kavram değildir. Kışlalı’ya göre siyaset biliminin konusu; siyasal otorite ile ilgili kurumların ve bu kurumların oluşmasında ve işleminde rol oynayan davranışlardır.²⁸

Bülent Dâver ise tıpkı Kışlalı gibi siyaset bilimini; ülke, devlet, insan yönetimi olarak tanımlar.²⁹ Dâver, siyaset bilimine yalnızca devlete indirgeyenlerin görüşleri için: “Eksik veya fazladır lakin tam değildir!” sözüyle ifade eder. Dâver, bu bilimin konusunun devlet ve iktidar olduğunu söyler ve J. Dabin’i eleştirir. J. Dabin’e göre ise siyaset, yalnızca devleti ilgilendiren bir olgudur. Dabin; siyaset ve devlet kavramları birbiri içine geçmiş kavramlar olduğunu ve siyaset kavramının artık devleti açıklamaya gücü yetmeyen bir kavram olduğunu

²¹ Ahmet Taner Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, Ankara: İmge Yayınları, 1990, 9.

²² Sami Zariç, “Tarihsel Kökeninden Ülkelere Göre Türlerine Aydınlanma Felsefesi (Çağı) ve Türkiye Cumhuriyeti”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3/28, 2017, 33-54.

²³ Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, 25-28.

²⁴ M. Enes Soysal, “Tarih Biliminin Sosyal Bilimlerle İlişkisi ve Önemi Üzerine Genel Bir Bakış”, *Atatürk Dergisi*, 1/1, 2012, 365-366.

²⁵ Garner, “Siyasal Bilimin Niteliği ve Alanı”, 92-93.

²⁶ Taşkın, *Siyaset Kavramları, Kurumları, Süreçleri*, 23.

²⁷ Ahmet Taner Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, 1987, 3.

²⁸ Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, 4.

²⁹ Kışlalı, *Siyaset Bilimi*, 3.; Bülent Dâver, *Siyaset Bilimine Giriş*, Doğan Yayınevi, Ankara: Sevinç Matbaası, 1969, 5.

açıklar. Dâver ise siyasetin, devlet üstü bir kavram olduğunu, yalnızca devleti değil, devletin olmadığı zamanlardaki toplumları, insanları, olayları da ilgilendirdiğini ileri sürüp, Dabin'in teorisini reddeder.³⁰ Siyaset bilimi günümüzde incelendiğinde ise, bunun iktidar kavramı ile açıklanması daha yaygın bir görüş olmuştur. Bu bilimin konu olarak, Lasswell ve Caplan'a göre, iktidarı düzenleme ve paylaşma disiplini olduğu söylenir. Bu iktidar olayı da yalnız devlet ile alakalı değil, farklı kurumlarla da alakalı olduğu görülür. Yani siyaset biliminin konusu dar anlamda devlet iken, geniş anlamda iktidar olarak kullanılır.³¹

Sonuç olarak, yaygın anlamda siyaset bilimi, siyasi yapıları analitik ve anlaşılabilir bir tarzda açıklama çabasıdır. Bu bağlamda siyaset bilimi, siyaseten var olanın bekasını ve gerçekliğini sistematik bir kuram üzerinde kurgulamaya çalışır.³²

“Tarih”i Tarihi Süreçte Düşünmek

“Tarih nedir?” sorusu tarihle ilgilenenleri gerek amatör, gerekse de profesyonel çalışmalarda meşgul etmiştir. Bir yazın türü olarak başlayan ve yüzyıllar boyunca bir bilim mi yoksa sanat dalı mı olduğu tartışılan tarihin 19. yüzyıl Avrupası'nda sosyal bilimlerde yaşanan gelişmeler sonucunda bilimlerin sınıflandırılmasındaki yerini aldığı bilinmektedir. Tarih, yaşanan tarihi olaylardan kalan eskimiş izlerin anlamlı bilgiye dönüştürülmesinden başka bir şey değildir. O halde tarihte bilgi esastır.³³

Tarih; insanların geçmişten bugüne kadar yaptığı bütün olayların belge ve bilgilerini araştırıp, toplayarak; zaman, mekân ve neden-sonuç bakımından yorumlama bilimidir.³⁴ Tarih, insanın sosyal tecrübesinin tümü, yaşanmış, yaşanan ve yaşanılacak olanların toplamı; geçmiş şimdi ve geleceğin bütünüdür. Zaman ve mekânla kayıtlı olan insan hayatının tümü tarihtir.³⁵ Tarihin görevi ise geçmişi yargılamak ve çağdaşlarını eğitmek değil, gerçekte geçmişte ne olduysa onu ortaya çıkarmaktır. Ranke bu tanımla "bilimsel" ve "nesnel" tarihin ölçütlerini ortaya koymaya çalışmıştır.³⁶

Yunanca'da “istoria” kelimesi, araştırılmış haber demek olup, bugün Yunancada aynı anlamda kullanılmaktadır. Modern zamanda “tarih” kelimesiyle yalnızca hadiseler değil aynı zamanda tarih bilgisi, tarih araştırmaları, tarihin tasviri ve tarih ilmi kastedilmektedir.³⁷ Arapça olan “tarih” kelimesi; İbranice ay görmek anlamına gelen “verrehe” kökündendir ve hadiseleri Sami kavimlerdeki ay takvimini kullanmak suretiyle bir takvime bağlamak, yani ferdi vakaları tarihlendirme esasına dayanan kronik bir tasnif anlamına gelir.³⁸

Antik Yunan Medeniyetinde tarih efsane ve mitoslarla başlar.³⁹ Homeros destanları Yunan tarih yazıcılığının başlangıcı olarak kabul edilir. Bu destanlar toplum ve kültür hakkında bilgiler verirler.⁴⁰ Yunan tarih yazıcılığında ilk zamanlarda tarihin konusu tanrılarıdır.⁴¹ Zaman içerisinde yaşanan dönemi anlatmak için bu tarih anlayışı yetersiz gelmeye başlar⁴² ve Herodotos ve Thukydides ile birlikte bilimsel tarih alanında ilk adımlar atılır.⁴³ Böylece tarihin konusu sadece tanrılar olmaktan çıkarak insan, tarihin konusu oldu. Zamanla Eski Yunan tarihinde efsanelere dayalı tarih anlayışından rasyonel tarih anlayışına evrilen bir süreç yaşanacaktır.⁴⁴

Çağdaş Tarih Anlayışı ilk olarak Avrupalılar tarafından ortaya çıkarak daha sonra tüm dünya tarafından kullanılan bir tabir olarak yayılmıştır. Bu anlayış ülkeler, milletler hatta tarihçiler arasında farklılık göstermiş

³⁰ Dâver, *Siyaset Bilimine Giriş*, 38-39.

³¹ Dâver, *Siyaset Bilimine Giriş*, 40.

³² Soysal, “Tarih Biliminin Sosyal Bilimlerle İlişkisi ve Önemi Üzerine Genel Bir Bakış”, 365-366.

³³ E. Semih Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları*, Ankara: Berikan Yayınları, 2003, VII.

³⁴ Gülçin Çandarlıoğlu, *Tarih Metodu*, İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 2003, 9.

³⁵ Şıvgın, Hale, (2009), “Ulusal Tarih Eğitiminin Kimlik Gelişimindeki Önemi”, Gazi Akademik Bakış, Ankara, 2/ 4, 2009, 36.

³⁶ Melek Fırat, “Dünyada Siyasi Tarih Disiplininin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi”, Yay. Haz. Gökhan Erdem, *Türkiye’de Siyasi Tarihin Gelişimi ve Sorunları Sempozyumu*, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın no: 592, 2006, 11.

³⁷ Yalçın, *Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları*, 3.

³⁸ Şahin Uçar, *Tarih Felsefesi Meseleleri*, İstanbul: Nehir Yayınları, 1997, 39.

³⁹ Arzu İbişi Temelli, “Eski Yunan’da Tarih Düşüncesi”, *Felsefe Arkivi*, Sayı: 38, 2013, 8.

⁴⁰ Temelli, “Eski Yunan’da Tarih Düşüncesi”, 10

⁴¹ Peter Burke, *Fransız Tarih Devrimi: Annales Okulu*, İstanbul: Doğu-Batı Yayınları, 2006, 30-31.

⁴² Temelli, “Eski Yunan’da Tarih Düşüncesi”, 8.

⁴³ Temelli, “Eski Yunan’da Tarih Düşüncesi”, 2.

⁴⁴ Temelli, “Eski Yunan’da Tarih Düşüncesi”, 25.

olup başlangıç tarihi de ülkelere göre farklılık göstermektedir. Çağdaş Tarih 1789'da Fransa'da, 1808'de İspanya'da, 1815'te ise İtalya, İsviçre ve İngiltere'de başlamıştır.⁴⁵

Rönesans insan düşüncesinin yeniden şekillenmesine sebep olmuştur. Devamında gelen Aydınlanma tarih düşüncesini de değiştirmiş ve 18-19.yüzyıllarda yaşanan gelişmelerle⁴⁶ 20.yüzyılda tarih güçlü bir değişim geçirmiştir.⁴⁷ Tarihin odak noktası soylulardan bireylere ve bireylerin oluşturduğu toplumsal yapılara kaymıştır.⁴⁸

Aydınlanma dönemi modern tarih anlayışında ise tarihçiler tarihsel olayları sosyal, felsefi ve hümanist çerçevede incelemeyi amaç edindiklerinden tarih çalışmalarında köklü değişiklikler meydana gelmiş ve modern dönemin tarih anlayışının temelleri atılmıştır.⁴⁹

1929 yılında LucienFebvre ve MarcBloch önderliğinde yayınlanan Annales Dergisi ile farklı bir tarih anlayışı ortaya konulmak istenmiştir. Annales ekolü kurucuları geleneksel tarihin güvenilir olmadığını savunuyorlardı. Bu bağlamda Annales ekolü, tarihin diğer sosyal ilimlerle birlikte ele alınarak daha geniş kapsamlı ve disiplinler arası hale getirilmesi amaçlamışlardır.⁵⁰ Böylece Annales ile tarih diğer sosyal bilimlerle aynı noktada buluşmuş ve onlardan hem etkilenmiş hem de etkilemiştir.⁵¹

Modern tarih metotlarla yazılabilir ve belgelerle kanıtlanabilir bir halde. Tarihçi bu kanıtlanabilirlikle bir eser meydana koyarken daha rahat olmakla birlikte bilgilerin üzerine ekleme yaparken zorlanabilmektedir.⁵² Modern tarihte nedensellik sorgulanır ve sebep sonuç ilişkisi ortaya konulmak amaçlanır.⁵³ Modern öncesi tarih soyluları konu alan siyasi ve askeri konulara değinirken modern tarih sosyal alanlarda işlenmeye başladı.⁵⁴

Tarih Bilimi ve Siyasi Bilimler İttifakı Neden Mümkün?

“Siyaset, en geniş anlamıyla, insanların ortak yaşamlarını mümkün kılan genel kuralları oluşturma, koruma veya değiştirme etkinliğidir.”⁵⁵ Siyaset, temel olarak sadece iktidarın ve devletin aracı değil aynı zamanda kamusal alanda da oldukça etkili ve sorun çözümlemede kullanılan temel olgu ve araçtır. Yaşamın her boyutunda gerek sosyal, gerek ekonomik alanların hepsinde siyaset rol almaktadır. Ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlar da siyasi çerçeve altında çözümlenmektedir. Siyaset, bu geniş anlam ve kapsamıyla “çözümleyici” bir etkiye sahiptir.⁵⁶ Bu yüzden tarih biliminin teorik bilgisi, siyasi bilimin pratik becerisine ne denli dönüşürse; çözüm, o kadar gerçekçi ve etkin olacaktır. Zira siyasi bilim akıl ise tarih hafızadır.

Bilindiği gibi siyaset bilimi ve tarih iki ayrı sosyal bilim olarak gelişti. Peki, neden tarih bilimi ile siyaset bilimi arasında bir münasebet olduğu bu kadar aşikâr? Tarih ve siyaset arasında ortak alanlardan söz etmek pekâlâ mümkün. Zira tüm toplumsal olay ve olguların bir geçmişi var. Geçmiş, tarihin alanına girer. Siyaset bilimi ise araştırdığı konunun geçmişinin nasıl olduğunu; olay ve olguların zaman içerisinde nasıl farklılaştığını tarih bilimi ile ancak bilebilir.⁵⁷ Ayrıca, tarih, geçmişteki siyaset konusunu incelediği kadar sosyal, din, kültür gibi konuları da inceler. Ama siyaset bilimi, geçmişteki ve bulunduğu zamandaki sadece siyasi konuları ele alır.⁵⁸ Örneğin “Osmanlı İmparatorluğu'nun Devlet Yapısı” konusu üzerine tarihçiler de siyaset bilimciler de rahatlıkla

⁴⁵ Bahaeddin Yediöldüz, “Çağdaş Tarihçilik”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1/1, 1986,40.

⁴⁶ Necmettin Alkan, “Efsanelerden Aydınlanmacı Geleneğe Tarih Düşüncesi”, *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih İçin Çağdaş Bir Metodoloji*, Ed. Ahmet Şimşek, İstanbul: Tarihçi Kitabevi, 2011, 21-37.

⁴⁷ Ceren Yeğen, “Annales Okulu, Marc Bloch ve ‘Tarih Savunusu: Veya Tarihçilik Mesleği’ Yapıtı Üzerinden Bloch’un Tarih Anlayışı”, *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 1/ 1, 2016, 27.

⁴⁸ John Tosh, *Tarihin Peşinde*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997, 88.

⁴⁹ Ayhan Bıçak, *Tarih Felsefesi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015, 50-51.

⁵⁰ Yeğen, “Annales Okulu, Marc Bloch”, 26.

⁵¹ Yeğen, “Annales Okulu, Marc Bloch”, 37.

⁵² Yediöldüz, “Çağdaş Tarihçilik”, 44.

⁵³ Çandarlıoğlu, *Tarih Metodu*, 27.

⁵⁴ Tosh, *Tarihin Peşinde*, 94.

⁵⁵ Taşkın, *Siyaset Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*, 23.

⁵⁶ Aköz, “Politika Kavramının Siyaset Kavramı Yerine Kullanılması”, 164-165.

⁵⁷ E. Atilla Aytekin, “Siyaset Bilimi ve Tarih”, *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*, Yayıma Hazırlayan: Gökhan Atılğan, E. Atilla Aytekin, İstanbul: Yordam Kitap, 2012, 477.

⁵⁸ Aytekin, “Siyaset Bilimi ve Tarih”, 477.

çalışabilmektedir. Siyaset Bilimi, ana odağı olan siyasetin en azından yakın geçmişine hâkim olmak mecburiyetindedir.⁵⁹ Sonuç olarak, tarih ve siyaset bilimi var olabilmek için birbirlerine muhtaçtır.

Siyasi kurumları ve siyaseten var olma süreçlerini tasvir ve analiz etme amacı güden siyaset bilimi, ilgilendiği saha nedeniyle tarih ile iç içedir. Siyaset bilimciler bu ilişkiyi; “tarih geçmiş siyasettir, siyaset ise bugünkü tarihtir.” şeklinde ifade etmişlerdir. Dolayısıyla siyaset bilimciler ilgilendiği konuyu tam anlamıyla açıklığa kavuşturabilmesi için tarih disiplini ile yol alırlar.⁶⁰ Tarih ilmi, güne ait tüm siyasi bilgilerin tanımlanması, anlaşılması, yorumlanması ve siyasi problemlere cevap bulunmasını sağlayan bir rezervdir.

CesareBeccaria, tarih ve siyasetin karmaşıklıklarla dolu bir şekilde birbirine bağlı olduğunu, tarihi anlayabilmenin siyaset bilimcilere son derece fayda sağlayacağını, tarihi bilginin ise siyasetçilere rehberlik edebileceğini savunur.⁶¹ Siyaset yapanların tarih ilminin rehberliğine duydukları ihtiyaç aslında gayet anlaşılır. Zira günü şekillendirmek ve geleceğe yön vermek isteyen her kişinin bakacağı ilk bilim; tarih bilimidir. Tarih bilimi; insanın yaptığı fiillere ait yaptığı tanımlamalar ve bulduğu çözümlerle siyasetçiler için zengin bir sofraya sunar. Geçmişte büyük komutanların, kralların, yeni ülkeleri fetheden Sezarların hayat hikâyelerini güne uyarlamak, son derece faydacı ve akılcıdır. Ama her amaç için! İşte burası korkutucu... Siyasetin görünmeyen yasası var mıdır? Peki, bir siyasetçinin sınırı nerede başar ve nerede biter? Siyasetçinin amacı sadece kendi siyasi görüşünü doğrulamak, ilerletmek ve yüceltmekten ibaretse de değilse de tarih bilimi yüzyıllar boyunca zahmetle biriktirdiği tüm hazineleri sorgusuz ve sualsiz siyasetçinin önüne serecektir. Gerisi siyasetçinin aklına kalmış!!! Eğer siyasi akıl; hakikate hadim değilse; siyasi aklın; birey, aile ve toplumun celladı olması kaçınılmazdır!

Alman tarihçi LeopontVonRanke, tarih ve siyaset bilimi arasındaki ilişkiyi, her iki disiplinin sınırları ve kesiştikleri ortak alanlar çerçevesinde açıklar. Ranke, hem sanat hem bilim öğelerini içeren tarih ve siyaset bilimini (zamanla) “daha bağımlı ve aynı zamanda yakın” olduklarını söyler. Başka bir deyişle, siyaset ve tarih birbirine bağımlıdır. Tarih ilmi, geçmişte yaşananları araştırırken; siyaset bugünü ve geleceği konu alır. Geçmiş bilgisi olmadan bugünün anlaşılması imkânsızdır; bugünün bilgisi olmadan da geçmiş tam olarak anlaşılabilir. Bununla birlikte Ranke “tarihi siyaseti şekillendirmek için bir araç” olarak değerlendiren siyasetçilerin tarihi sıklıkla tahrif ederek kullandığından da söz ederek, siyasete yol gösterecek “doğru” tarihsel bilgiye ulaşmanın güçlüklerini vurgular.⁶²

Sonuç

Siyaset bilimi, insan ilişkilerine kural ve düzen getirme çabasından ortaya çıkan bir ilimdir. Siyaset bilimini, sadece “devlet yönetim becerisi” olamaz! Zira insanın olduğu her yerde siyasi bir yapılanma söz konusudur. İnsan ilişkileri nasıl yapıcı olur; nasıl insanlar birbirinin sınırlarını çiğnemen, kendileri olarak mutlu yaşarlar? İnsani birlikteliklerden nasıl mükemmel bir kombinasyon oluşturulur? Aslında siyaset bilimciler; eski çağlardan günümüze değin insanların; “Bir(likte) ama hür!” nasıl yaşayabileceğini formülleştirme çabası içindeler. Bu arama çabası, sadece bürokrasiye has kılınmaz elbet. Zira iki insanın bir araya gelişi ile bir milletin bir arada bulunuşu arasında -sayısal çoğunluk dışında- bir farklılık yoktur. İnsanın olduğu her yerde siyasi ilişkiler yumağı vardır.

Tarih, zaman içerisinde insan fiillerini anlama ve aktarma çabasıdır. Tarih, insanlığın akli ve reflekslerinin birikimidir. İnsanlık serüveni tarihe aktarılır. Aynı zamanda tarih, olaylara insan aklının yönelttiği sorular ve bu sorulara cevap arayış azmidir. Tarihe konu olan tüm olayların merkezinde insan vardır. Zira insan tarihi yapandır, tarihten de etkilenendir.

İnsanlığın var oluşundan beri süregelen bu anlamlandırma çabalarının sebebi nedir? Tarih yazma çabası için girişilen onca özverinin sonucu nedir? Bu kadar bilgi ve belge birikimi sadece tarihin kendisi için mi yazılır? Bir

⁵⁹ AYTEKİN, “Siyaset Bilimi ve Tarih”, 477.

⁶⁰ Soysal, “Tarih Biliminin Sosyal Bilimlerle İlişkisi ve Önemi Üzerine Genel Bir Bakış”, 365-366.

⁶¹ Andrew Heywood, *Küresel Siyaset*, Çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, Ankara: BB101 Yayınları, 5. Baskı, 2018, 52.

⁶² “Leopont Von Ranke; siyasetçilerin meşruiyet kazanmak için tarihten yardım aldıklarını; tarih biliminin var olanı tespit ederken aynı zamanda bugünün siyasî iktidarına güçlerini korumaları ve geliştirebilmelerine ilişkin gerekli olan tarihsel bilgiyi sağladıkları tespitinde bulunur ki doğrudur. Lâkin tarih biliminin siyaset bilimi ile ortak zeminin oluşu farklıdır; tarihin siyasilerin meşruiyeti için bir araç olarak kullanılması farklıdır. Tarihin siyasî meşruiyet için kullanılması müstakil bir konu başlığıdır.” Ayrıntılı bilgi için bkz.: Derya Kap, “Türkiye’de Tarih ve Siyaset İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme”, *akademikperspektif.com*, <http://akademikperspektif.com/2019/10/10/turkiyede-tarih-ve-siyaset-iliskisi-uzerine-bir-degerlendirme>, Erişim: 11 Ocak 2021.

tarihçinin geçmişi yeniden ulaşılır ve anlaşılır kılma çabası ve özverisi sadece öz-tatmin duygusu mu içindir? Tarihin tarihte kalması, yüzyıllardır zenginleşen tarih bilgisinin tarihi bilgeliğe dönüşmemesi akılcı mıdır? Tarihin yaşadığımız an ve yaşayacağımız gelecek için bir değerinin olma düşüncesi neden bu kadar rahatsız edici?

İnsanlık tarihinde yaşanan olaylar ve karşılaşılan problemler elbette bire bir aynı değildir. Zaman, her bir olayı birbirinden farklı kılar. Lakin insanların yaşadıkları olaylar ve karşılaştıkları problemler birçok yönden benzerlik gösterir. Bu yüzden güne ait problemleri çözmek için geçmiş bilgisine ihtiyaç duyulur ki bilgi, problem çözücü bilgelik haline dönüşsün. Günümüzde geçmişin teknik bilgisi, insanlığın hayatını kolaylaştıran teknolojiye dönüştü evet. Peki, neden tarih bilgisi insanlığın içinde bocaladığı, boğulduğu problemler için siyasi bilgeliğe dönüşmesin?

Pratiğe aktarılmayan bilgi ölüdür. Bu tarih bilgisi için de geçerli. Tarihin siyasi, sosyal, kültürel vb. problemlerine cevap barındırma rezervi, çözüm ve sonuç odaklı düşünen siyaset pratiğine dönüşmelidir. Tarihi bilgiden güç alan ve tarihle birleşen siyaset biliminin, insanlığın sorunlarına pratik çözüm bulan siyasi bilgeliğe dönüşmesi bir zorunluluktur artık.

Finansal Destek ve Teşekkür/ Grant Support and Acknowledgement	Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The author declared that this study has received no financial support.
Çıkar Çatışması/Conflict of Interest	Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir. / The author has no conflict of interest to declare.

KAYNAKÇA

Telif Eserler

Aköz, Seçkin. "Politika Kavramının Siyaset Kavramı Yerine Kullanılması ve Bilimsellik Tartışmaları Bağlamında Devlet Olgusuyla İlişkisi", *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3/5, 2018: 160-180.

Alkan, Necmettin, "Efsanelerden Aydınlanmacı Geleneğe Tarih Düşüncesi", *Tarih Nasıl Yazılır? Tarih İçin Çağdaş Bir Metodoloji*. Ed. Ahmet Şimşek. İstanbul: Tarihiçi Kitabevi, 2011: 21-37.

Aytekin, E. Attila. "Siyaset Bilimi ve Tarih", *Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler*. Ed. Gökhan Atılğan, E. Attila Aytekin, İstanbul: Yordam Kitap, 2012: 477-486.

Baykal, Ömer. "Siyaset", *Sosyoloji İnsan ve Toplum*. Ed. Vedat Bilgin, Erdiñç Yazıcı, Huzeyfe Arslan. Ankara: Binyıl Yayınevi, 2015, 177-195.

Bıçak, Ayhan. *Tarih Felsefesi*. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2015.

Burke, Peter. *Fransız Tarih Devrimi: Annales Okulu*. İstanbul: Doğu Batı Yayınları, 2006.

Bülbül, Kudret. *Siyaset Bilimi: Kavramlar, Kurumlar, İdeolojiler*. Ankara: Adres Yayınları, 2019.

Cevizci, Ahmet. *Felsefeye Giriş*. İstanbul: Say Yayınları, 6. Baskı, 2017.

Çandarlıoğlu, Gülçin. *Tarih Metodu*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırma Vakfı, 2003.

Dâver, Bülent. *Siyaset Bilimine Giriş*. Sevinç Matbaası, Ankara: Doğan Yayınevi, 1969.

Fırat, Melek. "Dünyada Siyasi Tarih Disiplininin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi", Yay. Haz. Gökhan Erdem, *Türkiye'de Siyasi Tarihin Gelişimi ve Sorunları Sempozyumu*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Yayın No: 592, 2006, 9-22.

Garner, J. W.. "Siyasal Bilimin Niteliği ve Alanı", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Çev. M. Tuncer Karamustafaoğlu, 20/1, Ankara, 1963, 91-104.

Görüşük, Levent. "Doğu ve Batı Medeniyetlerinin Devlet ve Siyaset Söylemleri", *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*. 11/43, 2015, 73-96.

Heywood, Andrew. *Küresel Siyaset*. Çev. Nasuh Uslu, Haluk Özdemir, Ankara: BB101 Yayınları, 5. Baskı, 2018.

Heywood, Andrew. *Siyaset*. Çev. Fahri Bakırcı, Ankara: Felix Yayınları, 2019.

Heywood, Andrew. *Siyaset*. Çev. B.B. Özipek, M. Yıldız, vd., Ankara: BB101 Yayınları, 2. Baskı, 2019.

- Kışlalı, Ahmet Taner. *Siyaset Bilimi*. Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara: Ankara Üniversitesi Basın-Yayın Yüksekokulu Yayınları, 1987.
- Kışlalı, Ahmet Taner. *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitapevi, 8. Baskı, 2000.
- Kışlalı, Ahmet Taner. *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Yayınları, 1990.
- Machiavelli, Niccolo. *Prens*. İstanbul: Anahtar Kitapları Yayınevi, 1994.
- Nizamülmülk. *Siyasetnâme*. Çev. Nurettin Bayburtluğil, İstanbul: Dergâh Yayınevi, 1981.
- Soysal, M. Enes. "Tarih Biliminin Sosyal Bilimlerle İlişkisi ve Önemi Üzerine Genel Bir Bakış", *Atatürk Dergisi*. 1/1, 2016, 343-404.
- Şıvgın, Hale. "Ulusal Tarih Eğitiminin Kimlik Gelişimindeki Önemi", *Gazi Akademik Bakış*. 2/4, Ankara 2009, 45-52.
- Taşkın, Yüksel. *Siyaset Kavramlar, Kurumlar, Süreçler*. Ed. Yüksel Taşkın, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, 15-45.
- Temelli, Arzu İbişi. "Eski Yunan'da Tarih Düşüncesi", *Felsefe Arkivi*. 38. Sayı, 2013, 1-26.
- Tosch, John. *Tarihin Peşinde*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 1997.
- Uçar, Şahin. *Tarih Felsefesi Meseleleri*. İstanbul: Nehir Yayınları, 1997.
- Yalçın, E. Semih. *Türkiye Cumhuriyeti Tarihinin Kaynakları*. Ankara: Berikan Yayınları, 2003.
- Yalvaç, Faruk. *Devlet ve Ötesi*. Der. Atilla Eralp, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014.
- Yayla, Atilla. *Siyaset Bilimi*. Ankara: Adres Yayınları, 2015.
- Yediyıldız, Bahaeddin. "Çağdaş Tarihçilik", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 1/1, 1986, 39-48.
- Yeğen, Ceren. "Annales Okulu, MarcBloch ve "Tarih Savunusu: Veya Tarihçilik Mesleği" Yapıtı Üzerinden Bloch'un Tarih Anlayışı", *Abant Kültürel Araştırmalar Dergisi*. 1/1, 2016, 25-39.
- Yeşil, Abdullah. "Doğu ve Batı Yönetim Bilimi Düşüncesinin Öncüleri Machiavelli ve Nizamü'l-Mülk Örneği", *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 1/1, 2016, 1-25.
- Zariç, Sami. "Tarihsel Kökeninden Ülkelere Göre Türlerine Aydınlanma Felsefesi (Çağı) ve Türkiye Cumhuriyeti", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 3/28, 2017, 1-22.

İnternet Kaynakları

- Kap, Derya. "Türkiye'de Tarih ve Siyaset İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme", *akademikperspektif.com*, <http://akademikperspektif.com/2019/10/10/turkiyede-tarih-ve-siyaset-iliskisi-uzerine-bir-degerlendirme>, Erişim: 11 Ocak 2021.